

LOVIISAN KAUPUNGIN TAIDEOHJELMA VUOSILLE 2024-2030

Sisällys

1. JOHDANTO	3	Kutsukilpailu.....	18	Johtopäätöksiä taidekävelyistä	
Arvot ja juuret	5	Avoin taidekilpailu	18	- Loviisan keskustan alue	27
Julkisen taiteen historia Loviisassa	6	Taiteen tilaamisprosessi	19	Johtopäätöksiä taidekävelyistä	
		Esimerkkinä Kuningattarenranta	19	- Koskenkylän ja Pernajan alue	28
2. KAAVOITUS JA LUVAT	7	Kuningattarenrannan Loviisan pisarat- veistos	19		
Kaavoituksen nykytilanne	8			7. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	29
Kartta asema-kaavoitetusta alueista.....	8				
Väliaikaisen taiteen prosessi	10	4. JULKISEN TAITEEN RAHOITUKSESTA		8. ARVIOINTI JA SEURANTA	31
Pysyvän taiteen prosessi	12	LOVIISASSA	20	9. SANASTOA JA KÄSITTEITÄ	32
		Riihimäki	21	10. VASTUUTAHOT	33
3. TAIDETYÖRYHMÄ, ASIAANTUNTIJATYÖ JA		Kangasala	22		
TAITEILIJAVALINNAT	14	Vaasa	22	11. TAIDEOHJELMAA	
Taidetyöryhmä	16	Julkisen taiteen rahoitusmalleja	23	VALMISTELLUT TYÖRYHMÄ.....	34
Julkisen taiteen asiantuntijatyö.....	17			LIITTEET.....	35
Taiteen hankintatavat ja taiteilijavalinnat	17	5. ASUKKAIDEN OSALLISUUDESTA			
Suora tilaus	18	JÄ KUULEMISESTA LOVIISAN TAIDEOHJELMASSA	24		
Portfolioiden haku	18	Tapahtumista ja kulttuuritiloista			
Rinnakkainen luonnostehtävä	18	kohtaamispaikat taiteelle	25		
		Asukkaiden osallisuus			
		taideohjelmassa	26		

1. JOHDANTO

Loviisa on etelärannikon helmi. Kaupunki, joka on helppo ottaa sydämeensä. Julkisen taiteen avulla kaupunkikuva tulee entistä monimuotoisemmaksi ja viihtyisämmäksi. Loviisan kaupungin taideohjelman tavoitteena on vahvistaa kaupungin asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia tuomalla taide osaksi kaupunkirakentamista. Kun taidetta määrätietoisesti ja suunnitellusti nivotaan osaksi kaupunkirakentamista, ympäristöstä tulee elävämpi ja samalla viihtyvyys ja kaupungin vetovoima lisääntyvät. Taidetta on oltava siellä, missä eri-ikäiset ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat ihmiset oleskelevat – mutta myös alueilla, joissa ihmisten toivotaan viihtyvän.

Taiteella ja kulttuurilla on useissa tutkimuksissa todettu olevan merkitystä ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja terveyteen, ja ne tarjoavat myös mahdollisuuden osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen."

(Tule luo taide,

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:9)

Taideohjelman avulla halutaan taata kaikille mahdollisuus kokea kulttuuria monilla tavoin ja tuoda taide osaksi arkea. Taidesuunnitelman avulla luodaan myös edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Taideohjelma selkeyttää taideteosten hakuprosessia kaupungin eri ympäristöjen liittyen sekä taidetoimijoille että viranhaltijoille.

ARVOT JA JUURET

Suunnitelma siitä, miten kaupunki aktiivisesti ja suunnitellusti hankkii taidetta, on edellytys sille, että taidetta voidaan nivoa osaksi julkista ulkotilaa.

Kaupungin suunnitelmat, strategia¹ ja arvopohja tukevat taideohjelmaa. Strategian arvot *avoimuus ja yhdessä vaikuttaminen sekä luovuus, rohkeus ja joustavuus* johtavat päätöksentekoa

ja strategiatyötä. Loviisan kaupungin kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelmassa² todetaan, että "Tavoitteemme: Loviisaa kehitetään kulttuuri-kaupunkina. Jokaiselle on oltava tarjolla kulttuurielämyksiä elämän kaikissa vaiheissa. Kulttuuri ei ole tarpeetonta yllälyisyyttä, vaan luonnollinen osa ihmisten arkea. Kulttuuri on menestystekijä, joka huomioidaan kaupunginpäätöksenteon kaikilla tasoilla. Keskeiset arvot: saataavuus, tasa-arvo, läheisyys."

TAVOITE

Taideohjelman tavoitteena on herättää keskustelu taiteesta, ja samalla selvittää, mikä taiteen merkitys on kaupunkilaisille. Samalla sen tavoitteena on saada suunnitelmallisesti nykytaidetta mukaan kaupungin julkisiin rakennuksiin ja kaupungin elinympäristöön.

¹ ja

² (HVL 9.6.2021 § 73, 7.12.2021 § 43, EKIL 27.1.2022 § 7 ja KH 21.2.2022 § 40)

JULKISEN TAITEEN HISTORIA LOVIISASSA

Tänä päivänä Loviisan kaupungin julkinen taide koostuu pääosin erilaisista muistomonteista. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta teokset sijaitsevat ydinkeskustan puistoalueilla. Tietävästi Loviisan ensimmäinen veistos oli Walter Runebergin "Ilmarinen takoo kuuta", jota vuonna 1889 pystytettiin Loviisan kylpylän musiikkipaviljongin eteen. Veistos meni huonoon kuntoon ja poistettiin vuonna 1907.

Kaupungin toimesta ei kuitenkaan ole tietoisesti tilattu julkista taidetta kaupungin taidekokoelmiin viime vuosikymmenten aikana. Vanhimmat säilyneet teokset julkisessa tilassa liittyvät vuoden 1918 sisällissodan muistokulttuuriin. Arkkitehti Eva Kuhlefelt-Ekelundin suunnittelema vapausmonumentti torin pohjoispuolella ja Hilding Ekelundin suunnittelema puistoelementti monumentin ympärillä paljastettiin juhla menoin 7.4.1928, kun oli kulunut kymmenen vuotta saksalaisten maihinnoususta Loviisaan.

Myös valkoisten sankarihautamonumentti Loviisan vanhalla hautausmaalla on Eva Kuhlefelt-Ekelundin käsialaa. Sotien muistolaattoja ja -kiviä löytyy Loviisan alueelta yhteensä parisen kymmentä, ja muita muistomerkkejä noin kymmenen.

Suurin osa ei voi luokitella taideteoksiksi, mutta joukossa on myös taiteilijoiden tekemiä reliefejä.

Loviisan ensimmäinen kaupunkitilaan hankittu julkinen veistos on taiteilija Jussi Mäntynen tekemä suihkulähdeteos Kurkikaivo, jota paljastettiin vuonna 1950. Teos sijoitettiin Loviisan Esplanadipuiston itäpäähen, ja teos oli omistettu pitkäaikaisille opettajille Artur Relanderille ja Gigge Strandvikille. Jussi Mäntynen, joka myös työskenteli Helsingin yliopiston eläinmuseossa konservattorina, on tunnettu realistista eläinveistoksistaan. Loviisaan hän kuitenkin teki vuonna 1951 Loviisan ensimmäisen pormestarin, Jacob af Forsellesin rintakuva. Kuvanveistäjä Matti Hauptin vuonna 1964 tekemä Jean Sibeliuksen rintakuva muodostaa parin af Forsellesin rintakuvalla. Teokset sijaitsevat puistikoissa Chiewietzinkadun alkupäässä, kirkon liepeillä.

Loviisan keskustasta löytyy yksi teos, joka ei ole samalla muistomerkki. "Anne"-veistos vuodelta 1972 Horteninpuistikossa esittää pientä seisovaa tyttöä. Veistos on lahja ystäväkaupunki Hortenilta, ja sitä kutsutaan usein myös Hortenin tytöksi tai norjaksi "Hortenspiiken", mikä viittaa tunnettuun veistokseen Hortenissa.

Loviisan keskustan ulkopuolelta löytyy ainakin kaksi julkista taideteosta. Perna-

Jussi Mäntynen, Kurkikaivo (Kuva: Loviisan kaupungin museo)

jan kirkonkylään pystytettiin vuonna 1959 seurakunnan aloitteesta Mikael Agricolan veistos, joka oli kopio Emil Wikströmin sodassa kadonneesta teoksesta, joka pystytettiin Viipuriin vuonna 1908. Strömforsin ruukin alueella sijaitsee vuodesta 2019 lähtien Kasvunpaikka-teos, joka on Taideseipä ry:n yhteisteos. Teos koostuu puupilarista, johon on lisätty eri seppien tekemiä osia. Suurin näistä on Aleksander Sushnikovin Pohjantähti-veistos.

2. KAAVOITUS JA LUVAT

Se, että Loviisa on vanha kaupunki ja suhteellisen hiljattain yhdistynyt kunta, näkyy kaupunkisuunnittelussa. Useilla ympäröivistä kylistä on omat yksityiskohtaiset suunnitelmansa. Vanhimmat suunnitelmat kaupungin ydinkeskustasta ovat vuodelta 1745–46, jolloin Loviisan kaupunki perustettiin. Tuolloin Venäjän maaraja oli aivan Loviisan vieressä ja kaupunkiin suunniteltiin linnoituksia, jotka olivat verrattavissa Fredrikshamnissa toteutettuihin. Vielä nykyäänkin ympäristössä on edelleen jälkiä näistä linnoitusrakennuksista, mukaan lukien bastioni Ungern ja bastioni Rosen sekä Kappelipuiston pato.

Loviisan armeijan aikojen muinaismuistomerkkien ja rakennelmien säilyttämisen lisäksi suunnittelulla turvataan myös muita rakennettuja perintökohteita ja maiseimia kylissä ja kaupungissa.

KAAVOITUKSEN NYKYTILANNE

Yksityiskohtaisten suunnitelmien uusimisen yhteydessä on paremmat mahdollisuudet sisällyttää taidepaikkoja kaupunkisuunnitteluun ja taide kaupunkikuvaan. Nykyisissä kaupunkisuunnitelmissa on perinteiselle taiteelle osoitettuja paikko-

ja, kuten patsaita ja suihkulähteitä varten, mutta yhä monipuolisempi taidetarjonta vaatii nykyaikaisen parempaa huomioimista kaupunkisuunnittelussa. Nykyiset asemakaavat ovat harvoin ottaneet kantaa taiteeseen, mikä ei estä eikä puolla taidetta. Poikkeukset ovat erilaiset kohteet, joilla on suojelumerkintä ja joihin taide on mukautettava. Esimerkiksi Loviisan tori tulisi pitää auki ja suojeltujen rakennusten julkisivut pitää ajanmukaisina.

Nykytaidetta on aiemmin esitetty kaduilla, kuten katu- ja seinämaalauksien sekä valotaiteen muodossa, sekä puistoissa, kuten patsaiden ja installaatioiden muodossa. Tällainen väliaikainen taide on tuonut paikoille lisäarvoa sekä herättänyt kiinnostusta, keskustelua ja arvostusta. Taide kaupunkikuvassa lisää myös kiinnostusta liikkua jaloin, mikä edistää ympäristön vilkkautta ja lisää myös lähipalvelujen kaupankäyntiä.

Julkinen taide tulisi mieluiten keskittää jo asemakaavoitetuille kaupunkialueille. Tällä tavoin taide on yleisesti saatavilla sekä näkyvä ympäristössä. Asemakaavoitetuilla alueilla luontoarvot ovat jo aiemmin tarkemmin tutkittuja. Tämä minimoi riski siitä, että taide vaikuttaisi haitallisesti paikalliseen kasvistoon ja eläimistöön. Esimerkiksi valotaidetta tulisi

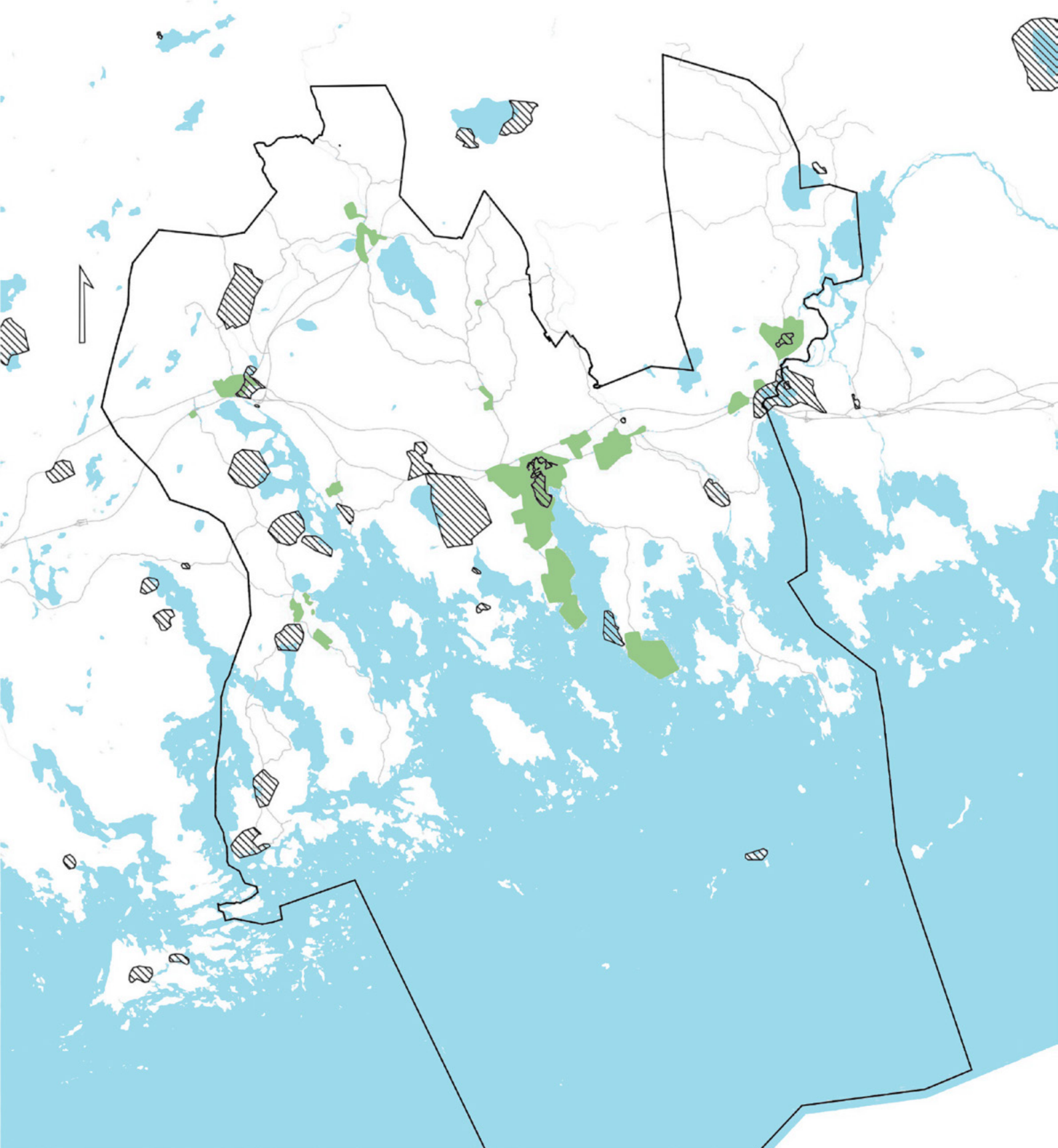
mieluiten asentaa jo valaistuille alueille, kuten ydinkeskustaan ja kyläkeskukseen, jotta yölliset villieläimet eivät häiriintyisi.

Väliaikainen performanssitaide, joka ei häiritse liikennettä tai jätä jälkiä ei vaadi lupaa, mutta muissa tapauksissa on parasta selvittää, tarvitaanko lupia.

Hakuprosessin helpottamiseksi on kerätty tähän tietoa siitä, keneltä kysyä lupaa taiteen sijainnista ja tyylistä riippuen, sekä annetaan suosituksia hakemusten valmistelusta, jotta hakuprosessi olisi nopeampi ja sujuvampi.

KARTTA ASEMAKAAVOITETUSTA ALUEISTA

Oheiseen karttaan on merkitty Loviisan kaupungin asemakaavoitetut alueet keltaisilla kentillä. Asemakaavoitetuihin alueisiin kuuluvat sekä kaupunkialueita että alueita, joissa on paljon vapaa-ajan majoitusta. Taideprojekteja halutaan pääasiassa kaupunkialueille, mutta taidemuodon luonteesta riippuen voidaan ehdottaa myös muita sellaisia paikkoja, joita taiteilija pitää soveltuvina taidetokselle/taidemuodolle. Niistä alueista, jotka ovat kartalla merkittyjä vinoviivalla, tarvitaan aina Lovisan kaavoitusarkkitehdin lausunto.

Selitykset

- Kuntaraja
- Asemakaava-alue
- ▨ RKY, valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
- Isot tiet
- Vesi

VÄLIAIKAISEN TAITEEN PROSESSI

Väliaikaisen taiteen lupahakemus on kevyt ja avoin kaikille. Väliaikaisen teoksen toteutus lähtee siitä, että ympäristö palaa teoksen näytteillä olon päätyttyä sovitus- ja aikataulussa ennalleen. Luonnoksen ja aikataulun perusteella vastaa virkahenkilö päättää onko projekti toteutettavissa.

SUUNNITTELU

- Luonnos
- Aikataulu
- Rahoitus

LUPAHAKEMUS

- Hakemus hyväksytään tai palautetaan muokattavaksi

TOTEUTUS JA PYSTYTYS

- Toteutus suunnitelman mukaisesti

PURKU

- Alue palaa ennalleen

LUPAMENETTELY

Teoksen sijainti	Lupatiedustelut	Esimerkki
PUISTO-, VIHERALUEET, VIRKISTYSMETSÄT JA MUUT LUONNONALUEET*	Infrastrukturipääliikkö	Kappelipuisto
LUONNONSUOJELUALUEELLA	Ympäristösuojelupääliikkö	
VESIALUEET*	Maankäyttöinsinööri	Loviisanlahti
KATUTILAT, TORIT, AUKIOT JA VASTAAVAT*	Infrastrukturipääliikkö -liikenneympäristössä, joka ei ole Loviisan kaupungin hallinnoimaa ohjataan Uudenmaan ELY-keskukselle	Liikenneympyrät
JULKISET RAKENNUKSET JA KAUPUNGIN KIINTEISTÖT*	Tilapalvelupääliikkö	Koulut ja koulujen pihat
KAIKKI KAUPUNKIKUVAN KANNALTA MERKITTÄVÄT ALUEET JA RKY-ALUEET	Kaavoitusarkkitehti lausuu taidehankkeen sopi- vuudesta ympäristössä, ja ohjaa taidehankkeen oikealle lupa-antajille	Loviisan keskusta-alue, Strömforsin ruuk- ki, Pernajan kirkon ympäristö

Lisäohje viranhaltijoille:

- Rakenteet tarvitsevat toimenpideluvan rakennusvalvonnalta
- Tarvittaessa vuokrasopimuksen, ohjataan maakäyttöinsinöörille
- Jos aiheutuu ympäristöhäiriötä, ohjataan ympäristösuojelupääliikölle
- *Jos RKY-alueella, myös kaavoitusarkkitehdin lausunto tarvitaan (RKY – Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt)

PYSYVÄN TAITEEN PROSESSI

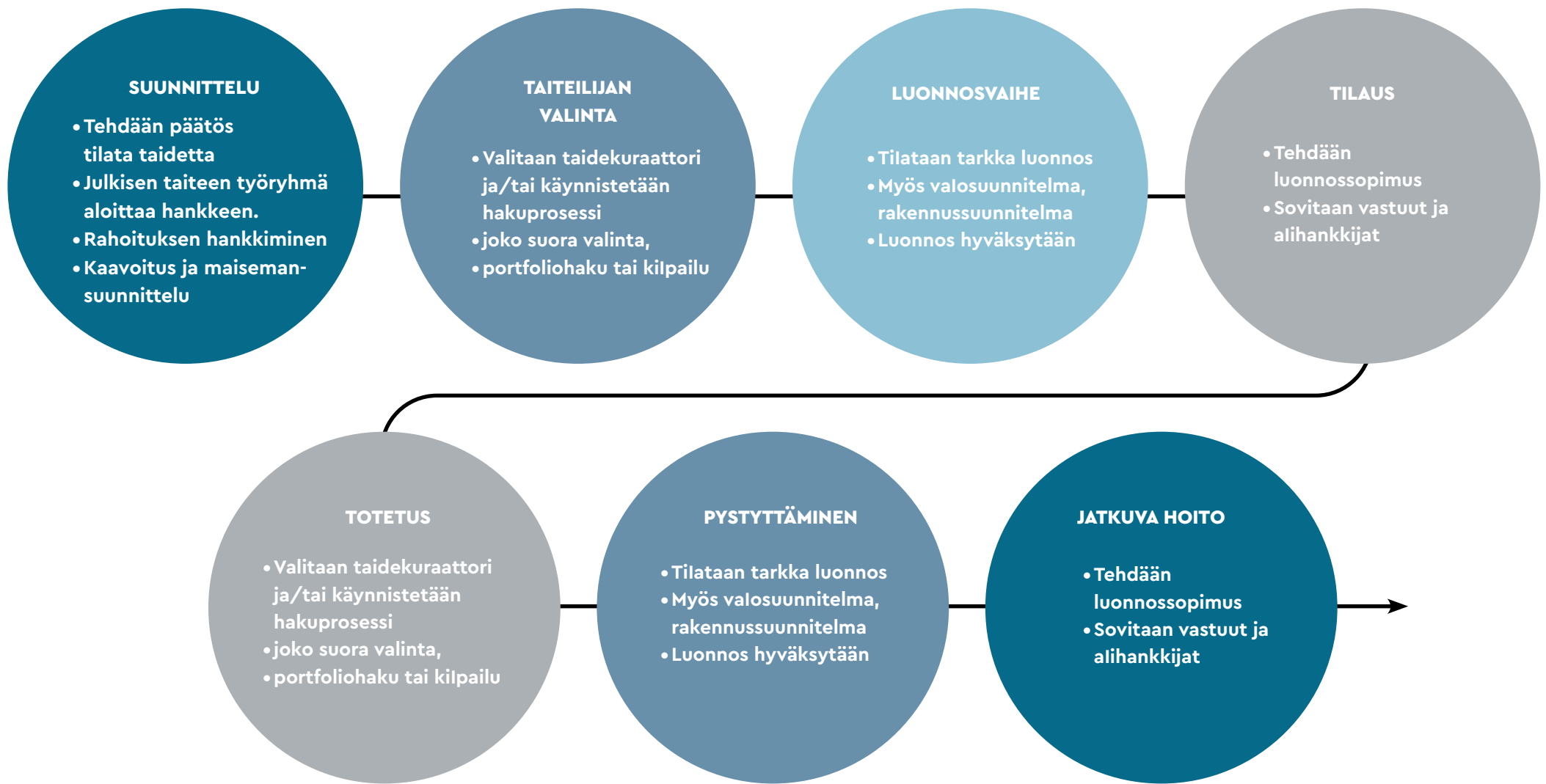
Pysyvä taide julkisessa tilassa tilataan tai otetaan vastaan harkiten. Pysyvät taideteokset ovat ammattitaitelijoiden tekemiä ja niiden pysytys suunnitellaan hyvin. Julkiseen taiteeseen lasketaan myös muistomerkit, mikäli ne täyttävät taiteelliset kriteerit. Muutoin ne käsitellään taideohjelman ulkopuolella.

Kun yksityinen aloite pysyvän taideteoksen sijoittamisesta julkiselle paikalle muodostuu tai saapuu, taideteoksen toteuttaminen, rakentaminen ja hoito olisi suunniteltava ja toteutettava jäljempänä esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Tällöin rahoituksen ja taiteilijan on oltava tiedossa.

Tällaisessa tapauksessa on kyse lahjoituksesta, jossa lahjoittaja/luovuttajat huolehtivat suunnittelusta sekä taiteilijan valinnasta, mikäli taideteosta ei ole jo olemassa. Kaupungilla on myös oikeus kieltäytyä vastaanottamasta lahjoituksia.

Moniammatillinen julkisen taiteen työryhmä (hyvinvointilautakunta 11.5.2021 §62) käsittelee julkisen taiteen hankkeet. Loviisan kaupungin yhteishenkilö on museointendentti.

A close-up photograph of a bronze statue head, likely of an ancient figure, with a serene expression and closed eyes. The statue is set against a blurred background of green foliage. Overlaid on the center of the image is white text in a bold, sans-serif font.

**3. TAIDETYÖRYHMÄ,
ASIAANTUNTIJATYÖ JA
TAITEILIJAVALINNAT**

Ammatissa toimiva kuvataiteilija nimitetään kolmivuotiskaudeksi kerrallaan taidetyöryhmään ulkopuoliseksi asiantuntijaksi. Hän voi osallistua kaupungin edustajana taidekilpailujen juryihin. Samaa asiantuntijaa ei valita peräkkäisiin kausiin.

Taiteilijavalinnasta päätettäessä painotetaan taidetyöryhmään nimettyjen visuaalisen kulttuurinasiantuntijoiden näkemystä eli kulttuuri ja museotoimen edustajien sekä ammattikuvataiteilijoiden näkemystä. Tilanteessa, jossa taidetyöryhmä ei pääse yksimielisyyteen taitelijavalinnoista, yllä mainittujen asiantuntijoiden näkemyksestä muodostuu valinta ohjaava **LOPPUUKO TEKSTI KESKEN?**

Rinnakkaisia luonnostehtäviä ja taidekilpailuja järjestettäessä noudatetaan Suomen taitelijaseuran ohjeita ja kilpailusääntöjä. Suomen taitelijaseura pyydetään nimeämään kaupungin juryihin taitelijajäsenet.

Kaupungin taidetyöryhmässä on edustajat Sivistys- ja hyvinvointikeskuksesta sekä Elinkeino- ja infrastruktuurikeskuksesta.

Loviisassa taidehankkeisiin valitaan taiteilijat vertaisarviointiin perustuvalla mallilla. Taidetyöryhmään nimitetään ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on syvää osaamista julkisesta taiteesta ja, joiden avulla taiteilijavalinnat toteutetaan.

Hyvinvointilautakunta 11.5.2021 §62

Loviisan kaupungissa julkisen taiteen toteutus ja taidehankintoja koskevat linjaukset pohjaavat hallintorajat ylittävään yhteistyöhön, julkisen taiteen asiantuntijatyöhön ja kuvataiteen alalla käytössä olevaan vertaisarvointiin. Julkiset taideteokset tilataan ammattitaiteilijoilta taiteellista laatua ja taiteen moninaisuutta painottaen. Taiteilijavalinnasta päätettäessä painotetaan taidetyöryhmään nimitettyjen visuaalisen kulttuurin asiantuntijoiden näkemystä eli kulttuuri- ja museotoimen edustajien sekä ammattikuvataiteilijoiden näkemystä. Tilanteessa, jossa taidetyöryhmä ei pääse yksimielisyyteen taiteilijavalinnoista, yllä mainittujen asiantuntijoiden näkemyksestä muodostuu valintaa ohjaava. Taideteosten hankinnasta laaditaan tilaussopimukset käyttäen Suomen taiteilijaseuran laatimia mallisopimus pohjia. Sopimuksissa noudatetaan visuaalisen alan tekijänoikeuksia. Allekirjoitus toteutetaan kaupungin ohjesäännön mukaisesti.

Kaupunki voi tehdä yhteistyötä muun muassa alueellisen vastuumuseon, Suomen taiteilijaseuran ja ammattimaisesti toimivien loviisalaisten taideyhdistysten kanssa taidehankkeiden toteuttamisessa.

TAIDETYÖRYHMÄ

Loviisan kaupunkiin nimitettiin vuonna 2021 hallintorajat ylittävä taidetyöryhmä edistämään julkisen taiteen toteutusta osana kaupungin rakennus- ja korjaushankkeita sekä kulttuurituotantoa (HVL 11.5.2021 §62). Työryhmässä on edustajia sivistys- ja hyvinvointikeskuksesta sekä elinkeino- ja infrastruktuurikeskuksesta. Siihen kuuluvat museointendentti, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen päällikkö, kirjastonjohtaja, infrastruktuuripäällikkö, kaupunginarkkitehti, kaupunginpuutarhuri ja sivistys- ja hyvinvointikeskuksen johtaja. Loviisan julkisen taiteen periaatteisiin on kirjattu, että nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto sekä muut kaupungin toimielimet voivat nimetä edustajansa työryhmään. Työryhmä voi myös kutsua tarvittaessa koolle eri alojen asiantuntijoita, kuulla kaupunkilaisia ja alan ammattilaisia julkisen taiteen valinnassa.

Tämä Loviisan kaupungin taideohjelman vuosille 2024–2030 mukaan julkisen taiteen työryhmään nimetään ammattikuvataiteilija, jolla on syväosaamista julkisen taiteen alalta. Kaupunki voi tehdä yhteistyötä ulkopuolisen jäsenen

nimittämisessä alueella toimivan ammattitaiteilijoiden yhdistyksen kanssa pyytään yhdistyksen hallitusta nimeämään edustajansa kaupungin taidetyöryhmään. Huomioiden rakennushankkeiden keston tulee taidetyöryhmän ulkopuolisen asiantuntijan kauden olla riittävän pitkä. Tehtävään nimitettävällä henkilöllä tulee olla alan kandidaattitason koulutus ja viiden vuoden kokemus ammattitaiteilijana toimimisesta.

On hyvä tunnistaa, että useat julkisen taiteen teokset ovat kolmiulotteisia ja niiden toteuttamiseen liittyvässä päätöksenteossa tulee esille taiteellisen laadun lisäksi materiaalien kestävyys, rakenteisiin, perustamiseen ja kiinnittämiseen liittyviä kysymyksiä. Taidetyöryhmään nimitetty ammattitaiteilija voi osallistua kaupungin edustajana taidekilpailujen juryihin. Samaa asiantuntijaa ei valita peräkkäisille kausille. Ulkopuolisille asiantuntijoille maksetaan kokouspalkkiot esimerkiksi valtakunnallisesti toimivan Taiteen edistämiskeskuksen tai Pro Artibus säätiön kokouspalkkioiden mukaisesti.

Museointendentti kutsuu työryhmän koolle ja toimii sihteerinä. Työryhmä kokoontuu tarvittaessa.

JULKISEN TAITEEN ASIAANTUNTIJATYÖ

Julkisen taiteen suunnittelu, koordinointi ja taidehankkeiden toteutus vaatii erityisosaamista. Esimerkiksi taideteosten sijoittamisessa, taiteen lajien tuntemuksessa, taiteilijavalinnoissa ja sopimuskäytännöissä vaaditaan paljon alakohtaista tietoa. Kun kaupungilla on tarve laatia taiteen aluesuunnitelmia, taidekilpailun ohjelmia tai koordinoita taideteosten toteutusta, osaamista hankitaan ostopalveluna tai palkkaamalla työhön julkisen taiteen asiantuntija.

TAITEEN HANKINTATAVAT JA TAITEILIJAVALLINAT

Uniikkien taideteosten hankinnassa noudatetaan kuvataiteen alan käytäntöjä. Suomen taiteilijaseuralla (STS) on visuaalisen alan kattojärjestönä ajantasaiset ohjeistukset taidehankintojen, taiteilijavalintojen ja taidekilpailujen toteuttamiseksi. Ainutkertaisten taideteosten hankinnassa ei tarvitse toteuttaa alalle huonosti soveltuvaa hankintalain mukaisesti kilpailutusta.

**Julista taidetta
hankitaan Suomessa
yleensä käyttäen viittä
erilaista tilaamisen
tapaa: avoin kilpailu,
kutsukilpailu,
rinnakkainen luonnos-
tilaus, portfoliohaku tai
suora tilaus taiteilijalta.
Suora tilaus voi koskea
joko uutta tai jo
olemassa olevaa teosta."**

Lähde: www.artists.fi/fi/taiteilijalle/julkinen-taide

Taiteilijat valitaan taidehankkeisiin suoraan valinnan ja erilaisten hakumenettelyjen kautta tai järjestämällä taidekilpailuja. Suomen taiteilijaseuran ohjeistamat erilaiset valintatavat edesauttavat taiteen laadun, moninaisuuden ja taiteilijoiden diversiteetin toteutumista ja soveltuvat erilaisten rakennushankkeiden sekä käytössä olevien resurssien yhteyteen. Julkisen taiteen pitkäjänteisessä toteutuksessa on hyvä vaihdella hankintatapoja ja toteuttaa erilaisia tarjolla olevia mahdollisuuksia. Taiteilijahauissa ja kilpailuissa hakukriteereinä voidaan edellyttää Suomen taiteilijaseuran alaisten liittojen jäsenyyttä.

Taidetyöryhmä suosittaa lautakunnalle taiteilijoiden valintatapaa taidehankkeen valmisteluvaiheessa asiantuntijojen kuullen.

Suora tilaus

Taideteos tilataan suoraan taidetyöryhmän suosittelemalta taiteilijalta. Valintaa tehdessä painotetaan asiantuntijoiden näkemystä.

Portfoliohaku

Portfoliosta laaditaan hakuilmoitus Suomen taiteilijaseuran ohjeistuksen

mukaisesti. Taidehankkeesta kiinnostuneet kuvataiteilijat lähettävät kaupungille osaamistaan esittelevän portfolion, olemassa olevista työnäytteistä. Hakuohjeita vastaavien portfolioiden joukosta valitaan taidetyöryhmän suosittelema taiteilija. Valintaa tehdessä painotetaan asiantuntijoiden näkemystä. Portfoliohaun jatkona voidaan järjestää myös rinnakkainen luonnostehtävä.

Rinnakkainen luonnostehtävä

Rinnakkaisessa luonnostilauksessa muutamalta ammattikuvataiteilijalta tilataan samanaikaisesti teosluonnos samasta kuvataiteellisesta suunnittelukohteesta. Taidetyöryhmässä valitaan tehtävään kutsuttavat taiteilijat painottaen asiantuntijoiden näkemystä. Rinnakkaisesta luonnostilauksesta laaditaan ohjelma. Kunkin tehtävään osallistuvan taiteilijan kanssa solmitaan tilaussopimus, järjestetään tilaajan sekä kaikkien tehtävään osallistuvien taiteilijoiden välinen yhteiskeskustelu ja maksetaan luonnospalkkiot. Teosehdotukset jrytetään. Hankintamallina rinnakkainen luonnostilaus mahdollistaa vuoropuheluun tilaajan ja taiteilijan välillä.

Kutsukilpailu

Kaupunki noudattaa kutsukilpailuissa Suomen taiteilijaseuran (STS) kilpailusääntöjä. Laaditaan kutsukilpailun ohjelma, nimitetään kilpailury ja hyväksytetään ohjelma Suomen taiteilijaseuran hallituksella, joka myös nimeää kilpailuun STS:n edustajan, taiteilijajäsenen. Kaupunki kutsuu taidetyöryhmässä valitut ammattitaiteilijat osallistumaan kutsukilpailuun. Kutsukilpailu toteutetaan nimettömänä. Kaikille ehdotuksensa jättäneille taiteilijoille tai taiteilijaryhmälle maksetaan palkkio. Kaupunki valitsee palkittujen ehdotusten joukosta toteutettavan taideteoksen ja solmii tilaussopimuksen valitun taiteilijan kanssa.

Kilpailun tarkoituksena on toteuttaa taiteellista laatua sekä tuoda näkyvyyttä. Kutsukilpailun avulla saadaan vertailtavaksi useampi näkökulma toteutettavasta taideteoksesta sekä osallistujiksi toivotu taiteilijoita.

Avoim taidekilpailu

Kaupunki noudattaa avoimessa taidekilpailuissa Suomen taiteilijaseuran (STS) kilpailusääntöjä. Laaditaan kilpailuohjelma, päätetään kilpailupalkkioista, nimitetään kilpailury ja hyväksytetään

ohjelma STS:n hallituksella. STS nimittää kilpailuun kaksi taiteilijajäsentä. Kaupunki julkaisee kilpailuohjelman ja kutsuu ammattitaiteilijoita osallistumaan avoimeen kilpailuun. Avoin taidekilpailu toteutetaan nimettömänä. Kilpailuohjelman mukaiset ehdotukset tuomaroidaan ja asetetaan taiteellisen laadun mukaiseen paremmuusjärjestykseen. Järjestetään palkitsemistilaisuus. Kaikki kilpailuun saapuneet ehdotukset asetetaan avoimesti esille näyttelyyn. Kaupunki valitsee palkittujen ehdotusten joukosta toteutettavan taideteoksen ja solmii tilaussopimuksen valitun taiteilijan kanssa. Avoimen taidekilpailun järjestäminen tuo laajaa näkyvyyttä taidehankkeelle ja kaupungille.

Taidekilpailun tarkoituksena on saada laaja kirjo aiemmin toteuttamattomia taiteellisia esityksiä, taiteellisesti korkeatasoisia ja yllätyksellisiä teosehdotuksia kohteeseen. Kilpailujen kautta valitut taideteokset ja rakennuskohteet saavat arvostusta osakseen.

TAITEEN TILAAMISPROSESSI

Esimerkkinä Kuningattarenranta

Loviisan Kuningattarenranta on asuinalue, joka on valmistunut asuntomessuille 2023. Alue on Loviisan Vanhaakaupunkia vastapäätä, Loviisan lahden toisella puolella.

Keskeinen paikka Kuningattarenrannalla on Victorian aukio, jonka laidalle on kaavoitettu myös ravintola/kahvilatontti. Lisäksi aukion yhteyteen on tulossa vierasvenepaikkoja. Aukion reunalta lähtevät pitkospuut ovat reitti kuningattaren rannan torin laidalta takaisin kevyen liikenteenreitille eliöltään rikkaan ruovikkoalueen poikki. Aukiosta on tulossa alueen keskus ja sielu, joka kokoaa ihmisen yhteen.

Yleisvalaistus on suunniteltu koko uudelle alueelle. Valaistus on suunniteltu sellaiseksi, että se ottaa huomioon muun ympäristönsä, ei häikäise jalankulkijoita eikä peitä maisemaa kahvilassa istuvilta asiakailta sekä jättää tilaa taideteokselle.

KUNINGATTAREN- RANNAN LOVIISAN PISARAT- VEISTOS

Taiteen edistämiskeskus "Taike" myönsi kaupungille 40 000 euron avustuksen taideteoksen pystyttämiseen Kuningattarenrannan aukioon. Kaupungin oma rahoitusosuus taideteoksessa oli 40 000 euroa. Tapio Haapalan teos "Loviisan pisarat" valmistui paikalleen kesäkuussa 2023. Frei Zimmer kuratoi taiteilijavalinnan.

Asiantuntijaryhmä, johon kuuluvat Suomen Taiteilijaseuran nimeämä kuvanveistäjä sekä kaksi taiteilijaa, arkkitehti, museointendentti ja projektijohtaja, valitsi taiteilija Tapio Haapalan suunnittelemaan veistosta aukiolle.

Havainnekuva - Illustration

4. JULKISEN TAITEEN RAHOITUKSESTA LOVIISASSA

JEAN

SIBELIUS

Marjukka Korhonen

Suomessa yleisin tapa toteuttaa julkista taidetta on kunnan tekemä päätös sitoutumisesta prosenttiperiaatteeseen. Se tarkoittaa, että organisaatio käyttää noin yhden prosentin rakennushankkeiden kustannuksista taiteeseen. Taiteen rahoitusmallina prosenttiperiaate sai alkunsa 1920-luvulla Euroopassa, mutta Suomessa se otettiin käyttöön sodista johtuen vasta 1960-luvulla. Nykyään valtakunnallista suositusta soveltaa 79 kuntaa, eli 28 prosenttia Suomen kunnista (1), ja taiteeseen käytettävä prosenttiosuus vaihtelee kunnittain 0,5–2 prosentin välillä. Prosenttiperiaatteeseen voi sitoutua kaikessa rakentamisessa tai tapauskohtaisesti suurimmissa rakennushankkeissa, kuten kouluissa ja päiväkodeissa.

Lähde: (1) Julkisen taiteen vuosikatsaus 2023, Taiteen edistämiskeskus

Yllä mainittujen mallien lisäksi viimeisten 15 vuoden aikana Suomen kaupungeissa on luotu erilaisia julkisen taiteen rahoitusmalleja vastaamaan kaupunkien budjetointia ja rakennusalan muutoksia. Helsingin Kalastamassa otettiin käyttöön 2010-luvulla julkisen taiteen rahoittamiseksi kerrosalamaksuun (kem2) pohjaava taiteen rahoitusmalli. Kalasatamassa maksuksi määriteltiin 10 euroa/kem2. Malli on käytössä muun muassa Porvoon Länsi-

rannassa 20 euroa/kem2, Hämeenlinnan Asemanrannassa 8 euroa/kem2 ja Sipoon Jokilaaksossa 4 euroa/kem2. Maksu peritään rakentajalta rakennusoikeuden myynnin yhteydessä lisäämällä kerrosalamaksuun julkisen taiteen toteuttamiseen osoitettava maksu. Näiden varojen maksaminen ja käyttö ei useinkaan kohdistu samalle vuodelle. Tästä syystä julkiseen taiteeseen kohdistetut kem2-varat korvamerkitään kaupungin budjettiin käytettäväksi sinä vuonna, jolloin julkisen taiteen hanke on aktiivinen. On hyvä huomioida, että aikajänne voi olla muutamia vuosia.

Kaupungin tonttien myynti- ja luovutus-sopimuksiin lisätään velvoitteet julkisen taiteen toteuttamisesta. Kirjaukset sopimusten tontinluovutus- ja myyntiehtoihin laatii kaupungingeodeetti. Taidetyöryhmä antaa lausunnon näiden kohteiden julkisen taiteen suunnitelmista, taiteen laadusta ja kaupunkikuvallisesta soveltuvuudesta lupahakemusten yhteydessä.

Julkisen taiteen toteuttamiseksi voidaan hakea avustuksia eri tahoilta. Muun muassa. Taite myöntää vuosittain erityisavustuksia prosenttiperiaatteen mukaisiin taidehankkeisiin. Myös osaksi Leader-hankkeita voi kehittää julkisen taiteen hankkeen.

Taideohjelman laatimisen aikana haasteltiin Kangasalan, Riihimäen ja Vaasan kaupunkien julkisesta taiteesta vastaavia henkilöitä. Heiltä kysyttiin tietoja kaupun-

geissa käytössä olevista julkisen taiteen rahoitusmalleista. Näissä kaupungeissa julkisen taiteen rahoitus muodostuu useammasta rahoituslähteestä.

Riihimäki

Riihimäen kaupungissa julkista taidetta toteutetaan pääosin kaupungin investointimäärärahoilla. Kulttuurin osalta taidetta toteutetaan osittain myös käytötalousmäärärahoilla ja perintövaroilla. Riihimäellä käyttöön on ajoittain saatu myös yritysysteistyökumppaneiden yksityistä rahoitusta. Lisäksi julkisen taiteen kehittämiseen ja muun muassa kilpailuihin on saatu muuta julkista rahoitusta kuten OKM:n hankerahoitusta ja Taiken erityisavustusta prosenttiperiaatteen mukaisiin taidehankkeisiin. Riihimäen kaupungin julkisen taiteen vuosibudjetti muodostuu monesta erilaisesta osasta ja vaihtelee vuosittain.

a) Kaupungin omista rakennusinvestoinneista eli kaupungin omistaman rakennuskannan uudisrakentamis-, peruskorjaus- ja perusparannushankkeiden kohdekohtaisista kokonaiskustannuksista osoitetaan noin 1prosenttia julkisen taiteen toteutukseen.

b) Kaupungin katu- ja puistoalueiden rakentamisen ja korjaamisen eli kunnallisteknisten investointien työohjelmasta osoitetaan vuosittain noin 1 prosenttia

julkisen taiteen toteutukseen, joka keskitetään useimmiten yhteen valittuun infrakohteeseen.

c) Kaupungin omistamien asumiseen tarkoitettujen tonttien myyntivoitosta osoitetaan 1,5 prosenttia julkisen taiteen toteutukseen.

d) Kaupungin tapahtuma- ja kulttuuri-palveluiden käytössä olevista perintö-varoista voidaan tarvittaessa ja tietyin ehdoin osoittaa varoja julkisen taiteen toteutukseen.

e) Kaupungin kulttuuriavustuksiin osoitetaan noin 2000 euron määräraha taloyhtiöiden julkisen taiteen hankkeiden tukemiseen.

f) Julkista taidetta voidaan toteuttaa myös yhteistyössä yksityisten rahoittajien kuten liikelaitosten kanssa. Summat vaihtelevat.

g) Julkista taidetta voidaan toteuttaa myös muulla julkisella rahoituksella kuten hankerahoituksella ja erityisavustuksilla.

Kangasala

Kangasala Lumoava Kangasala ympäristö- ja taideohjelmassa (laadittu 2019) kerrotaan, että kaupunki ottaa käyttöön julkisen taiteen ja ympäristön laadun parantamisen rahoituksessa kolme työkalua, prosenttiperiaatteen, lumovoimamaksun

ja itsenäiset hankkeet. Ohjelman mukaan merkittävistä infra- ja talonrakennushankkeista (uudiskohteet ja peruskorjaus) käytetään 0,5–1,5 prosenttia julkisen taiteeseen ja ympäristön laadun parantamiseen. Ohjelmassa lumovoimamaksu on 2 prosenttia tontin rakennusoikeuden hinnasta (tontin luovutussopimus). Tästä 95 prosenttia käytetään alueella, josta maksut on kerätty, ja 5 prosenttia itsenäisten hankkeiden toteuttamiseen. Itsenäisistä hankkeista 70 prosenttia on pysyvää taidetta ja viherympäristöä, 15 prosenttia väliaikaista taidetta ja 15 prosenttia tapahtumia julkisessa tilassa. Ne sijoittuvat muualle kuin investointeihin ja aluerakentamiseen. Kaupunki varaa talousarviossaan toimenpidesuunnitelman mukaisen summan itsenäisten hankkeiden toteutukseen kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden käyttötalouteen.

Lähde: www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2020/11/Lumoava_Kangasala_2020.pdf

Vaasa

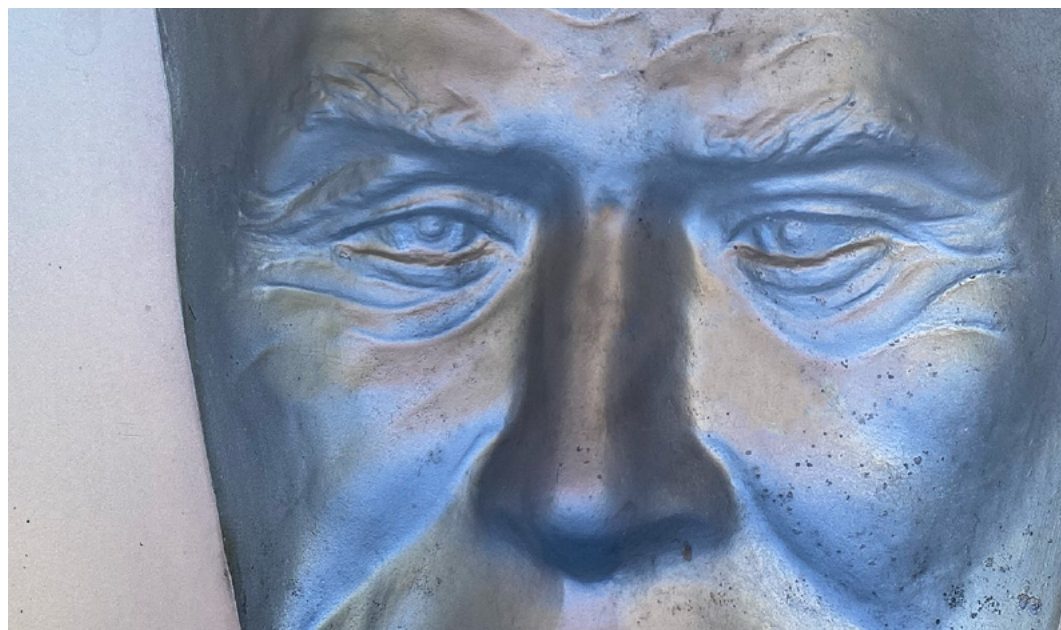
Vaasa Vaasassa julkinen taide pohjaa erilaisiin menetelmiin. Julkisen taiteen suunnittelu liittyy usein yleisten alueiden suunnitteluun, mutta mm. Ravilaaksossa taiteen toteutusta suunniteltiin ja ohjelmoitiin osana aluesuunnitteluprojektia. Julkinen taide saa usein alkunsa erilaisista aloitteista ja niissä on erilaisia rahoitus-

malleja. Kuntatekniikka osallistuu usein julkiseen tilaan tehtävään taidehankintaan mm. 4 perustusten rakentamisen osalta. Joskus laajemminkin. Taidehankintoja osana julkisen alueiden suunnitelmia ohjataan yleensä työryhmällä, jossa on mukana Pohjanmaan museo, kaavoitus ja kuntatekniikka. Enenemässä määrin tärkeässä roolissa on myös Vaasan kaupungin kulttuuritoimi, joka on nyt vetovastuussa taideohjelmatyön kehittämisessä. Oliver Schulte-Tigges, kaavoitusarkkitehti, Vaasan kaupunki. Vaasassa julkisen taiteen rahoitusmalleina käytössä on prosenttiperiaate tapauskohtaisesti, kerrosalamaksut / kem2 Ravilaakson alueella, pienissä kohteissa omarahoitus käyttötuloudesta sekä ulkopuolinen säätiörahoitus. Julkisen taiteen toteutuksen varmistamiseksi erilaisten rakennushankkeiden osana on hyvä hyödyntää monimuotoisesti rahoituskäytäntöjä ja velvoitteita. On suositeltavaa, että julkisen taiteen toteuttamisesta päätettäessä otetaan käyttöön monipuoliset mallit ja velvoitteet kaupungin taidehankkeiden rahoittamiseksi. Näitä malleja, kuten prosenttiperiaatetta, kerrosalamaksuja, prosenttiosuutta investoinneista, tontin myynti- ja luovutusehtoja, osuutta tonttien myyntivoitosta, yritysyhteistyötä ja erilaisia rahoitushakuja voidaan soveltaa tapauskohtaisesti. Myös julkisen taiteen asiantuntijatyön rahoittamista on hyvä tarkastella osana julkisen taiteen toteutusta.

JULKISEN TAITEEN RAHOITUSMALLEJA:

- prosenttiperiaate
- prosenttiosuus investoinneista
- osuus käyttötaloudesta
- kerrosalamaksu / kem2
- velvoitteet tonttien myynti- ja luovutusehdoissa
- prosenttiosuus tonttien rakennusoikeuden hinnasta
- osuus tonttien myyntivoitoista
- yritysysteistyö
- tuet, erityisavustukset ja hankerahoitukset.

Julkisen taiteen toteutuksen varmistamiseksi erilaisten rakennushankkeiden osana on hyvä hyödyntää monimuotoisesti rahoituskäytäntöjä ja velvoitteita. On suositeltavaa, että julkisen taiteen toteuttamisesta päätettäessä otetaan käyttöön monipuoliset mallit ja velvoitteet kaupungin taidehankkeiden rahoittamiseksi. Näitä malleja, kuten prosenttiperiaatetta, kem2-maksuja, prosenttiosuutta investoinneista, tontin myynti- ja luovutusehtoja, osuutta tonttien myyntivoitosta, yritysysteistyötä ja erilaisia rahoitushakua voidaan soveltaa tapauskohtaisesti. Myös julkisen taiteen asiantuntijatyön rahoittamista on hyvä tarkastella osana julkisen taiteen toteutusta.

**5. ASUKKAIDEN
OSALLISUUDESTA JA
KUULEMISESTA LOVIISAN
TAIDEOHJELMASSA**

TAPAHTUMISTA JA KULTTUURITILOISTA KOHTAAMISPAIKAT TAITEELLE

Taideohjelman yhtenä tavoitteena on saattaa taide helposti saavutettavaksi kaikille. Osana taideohjelmaa sekä julkista taideetta on huomioitava kulttuuri- ja taide-elämä kokonaisuutena, ja monipuoliset tapahtumat ovat tärkeä osa Loviisan kulttuurielämää.

Sekä pienten että suurten tapahtumien järjestämiseen tulisi löytyä joustavasti puitteet. Vaikka varsinainen konserttisali toisi hyvät edellytykset esittävälle taiteelle, voidaan erityyppisten tapahtumien tarpeisiin vastata myös joustavasti osana muuta aluekehittämistä. Kehitettävissä kohteissa tulee huomioida mahdollisen tapahtumatoiminnan tarpeet. Yksinkertaisimmillaan huomioiminen voi tarkoittaa esimerkiksi sähkön saatavuuden varmistamista, mikä mahdollistaa

jo monen tyyppistä toimintaa pienestä konsertista katukeittiöön. Esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa ja työpajoissa toteutettaville yhteisöteoksille, itse – taiteelle ja lasten- ja koululaisten toiminnalle on löydyttävä oma tilansa kunnan rikkaan kulttuuritoiminnan kentältä. Yhteen kokoavana kehyksenä monipuoliselle toiminnalle voidaan tarjota myös paikka, jossa teoksia voidaan esitellä. Tällaisena voi toimia esimerkiksi esittelyvitriini kirjastossa tai nuorille tarkoitettu vapaasali maalattava betoniseinämä. Edulliset tilat parantavat eri alojen välistä kommunikaatiota ja vahvistaa yhteisöllisyyttä, ja asukkaille tarjotaan kahdenlaisia kulttuuritiloja; tilat omatoimisille esityksille ja tyhjiillään olevat tilat hyötykäyttöön, taiteilijoille ja tieteilijöille.

KUVAT: JARI FLINCK

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ TAIDEKÄVELYISTÄ – LOVIISAN KESKUSTAN ALUE

Ensimmäinen kävely toteutettiin 15.5.2023 ja toinen taidekävely keskusteluineen toteutettiin viikkoa myöhemmin 22.5.2023.

Kävelyillä ei ehditty ihan jokaisen toiveen ohi kävellä, mutta reitin ulkopuolelle jääneet kohteet käytiin läpi joko kävelyn aikana tai perään järjestetyssä keskustelutilaisuudessa. Rantapuisto samoin kuin Ohlssonin puisto ovat keskeisiä ajanviettopaikkoja, ja niiden kokonaissuunnittelu on työn alla, joten näkemyksen myös taiteesta sopivat hyvin osaksi laajempaa kunnostus- ja perusparannus suunnitelmia. Myös puistojen aiemmin tehdyt tai tilatut suunnitelmat herättivät positivistista keskustelua. Liitteessä 3 esimerkit rantapuiston ja Ohlssonin puiston piirustuksista, joista käy ilmi myös se, että jo suunnitteluvaiheissa on huomioitu taide ja viihtyvyys osana kokonaisuutta.

Taidekävelyille 15. ja 22.5.2023 osallistuneet pitivät kysyttäessä taideteosten sijoittamista päiväkotihin ja kouluihin tärkeänä. Eniten kiinnostusta ja keskustelua molemmilla kävelyillä herätti kuitenkin julkisen taiteen sijoituskohteina kaikille avoimet ulkoalueet, kuten puistot ja

kaupunkiaukiot. Nämä alueet vaikuttavat kaupunkikuvaan ja ovat saavutettavissa kaikkina vuorokauden sekä vuodenaikoina. Ne eivät ole vain rajatulle kohderyhmälle suunnatusta käytössä. Samoin esille kyselyissä ja myös keskusteluissa tuli se, että miltä kaupunki näyttää eri suunnista katsottuna. Myös teosten koko herätti keskustelua – yksittäinen pieni teos ei välttämättä erotu maisemasta toivotulla tavalla, ja suuren taas pitää myös sopia ympäröivään maisemaan ja erottua siitä kuitenkin maisemaan hyvin istuen. Asukkaille taide edustaa enemmän viihtyvyyttä lisääviä elementtejä ja kaupunkitilaa kehittäviä asioita.

Taideohjelman tärkeä tavoite on ylläpitää yhteistä keskustelua alueiden kehittämisestä myös taiteen näkökulmasta – mm. puistojen suunnittelu kokonaisuutena liikunta, taide, eliöt ja kaikki muut seikat huomioiden. Kävelyiden – niin suunnittelun kuin keskustelujenkin myötä – tuli hyvin ilmi se, että asioita on suunniteltu tähän asti eri pöydissä pieni pala kerrallaan, ilman yhteistä tavoitetta. Linkittämällä julkinen taide kaikkine mahdollisuuksineen mukaan kaikkiin rakentamis- ja remontoimishankkeisiin saadaan samalla kuuluviin kaupunkilaisten toiveet ja mahdollisesta niiden toteutuminen – jälkikäteen lisääminen on monin verroin vaikeampaa ja kalliimpaa. Esimerkkinä tästä kävelyllä tuli esiin Helsingintien ym-

päristöön ja sillan alle esitetyt toiveet ja niiden suhtautuminen myös suurempiin suunnitelmiin tien joutuessa suuremman remontin kohteeksi. Remontin laajuus vaikuttaa siihen millaiseksi kokonaisuus jää ja miten sitä kannattaisi nyt lähteä suunnittelemaan myös vuonna 2025 valmistuvan keskustan päiväkodin ja sen käyttäjien näkökulmasta – turvallisuuden lisääminen kävelyreitille valaistusten osalta, viihtyvyyden lisääminen katutaitteen avulla jne.

Kävelyillä käytiin paljon hyvää keskustelua taiteeseen ja kaupunkikuvaan liittyen. Kiitosta sai muun muassa Kurkipuisto kauneudestaan ja istutuksistaan. Toivottiinkin, että istutusbudjetteihin olisi aina myös riittävästi varoja – niiden avulla tuodaan näkyville myös vuodenaikojen vaihtelu ja siten lisätään eri kohteiden kiinnostavuutta vuoden ympäri.

Toteutettavien taideteosten läheisyyteen toivottiin sijoitettavan penkkejä ja istutuksia. Näiden nähtiin lisäävän kaupungin elävyyttä. Esille nousi myös eri ikäryhmien huomioiminen yhteisillä alueilla. Kiinnostavana pidettiin eri ikäryhmille suunnattujen toimintojen sekoittamista.

Alueet ja ideat, jotka herättivät mielenkiintoa vaativat monialaista suunnittelua ja kehittämistä. Taiteen ympärillä on hyvää viettää aikaa, kun viherympäristö, kulureitit, valaistus, ympäristörakenteet sekä

julkinen taide toteutetaan eri osa-alueet huomioivana yhteissuunnitteluna. Kävelyiden toimivuutta lisäsi monipuolinen kokonaisuus, jossa yhdistyi sekä julkinen taide että aluesuunnittelu. Monialaisten yleisötilaisuuksien toteuttamista on hyvä jatkaa syksyllä.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ TAIDEKÄVELYISTÄ – KOSKENKYLÄN JA PERNAJAN ALUE

Kävelyt Koskenkylässä ja Pernajassa toteutettiin 4.10 ja 18.10 2023. Koskenkylän kävelyreitit kartta liitteessä 3. Pernajan kävely alkoi ja päättyi kirjastolta, eikä reittikarttaa tehty. Liitteessä 3 kuvakaappaus toivepaikoista.

Koskenkylässä asukaskyselyn toiveet si joittuivat pääosin joen ja kosken rantaan, tai koulun läheisyyteen. Toiveita yhdisti selkeästi viihtyvyyden parantaminen, joen saaminen paremmin esiin pusikoituneen kasvuston takaa sekä parempi valaistus. Rannan läheisyyteen kaivataan paikkoja istahtaa ja katsella maisemaa, ja mm. Kosken ylittävä siltä Askolinin linnan kohdalla kaipasi useamman mukaan valaistusta – sillan tai kosken – sekä myös tien toisella puolella olevan taukopenkin nostamista esiin. Tämä voitaisiin toteuttaa kuten ehdotettu – Askolinin muistolaatalla kivessä, sen valaiseminen ja penkin ympärystän kasvuston siistiminen. Ruukki- ja sahatoimintaan liittyvää historiaa kaivattiin näkyväksi, kuten myös koulun vieressä olevan polun ottamista taiteen käyttöön vaihtuvalla koululaisten näyttelyllä.

Muualle koskenkylään toivottiin paikallishistoriaa nostavia maalauksia

sähkökaappeihin, sekä myös Fredrika Wilhelmina Carstensille omaa puistoa, jossa voisi olla hänen vuonna 1840 julkaisemassaan romaanissa kuvaamia kasveja. (Romaani Muratti). Erilaiset hankkeet sähkökaappeihin ovat mahdollisia toteuttaa kevyestikin.

Pernajassa toiveita oli vähän, mutta kuten Koskenkylässä, korostui niissä muutaman ulkoilupaikan muuttaminen viihtyisämmäksi, paikallishistorian tuominen esiin sekä paikallisen taiteilijan nostaminen näkyväksi jollain tavalla. Keskusteluissa tuli esille ajatus jättää koulun ja nykyisen museon viereinen alue puistoksi. Tällöin asukkaiden toiveet leikki-, liikunta- ja ajanviettopaikasta on mahdollista toteuttaa, ja uudistuksen yhteydessä on mahdollista miettiä valaistusta, alueen perinnekasveja sekä paikan keskiaikaista historiaa.

Myös paikallisen taiteilija Inge Löökin taidetta on mahdollista nostaa esiin – esimerkiksi yllättävässä paikassa olevien naishahmojen avulla, tai paikallishistoriasta kertovalla kyltillä Löökin tekemänä.

2. Osallisuudesta julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa

Tiloissa työskentelevien ja siellä asioivien osallistaminen aina sen tilan osalta. Esimerkkinä keskustan päiväkotit: osallistamishanke taiteesta lasten kanssa – miten

huomioida lasten toiveet uudessa rakennushankkeessa, taiteen ammattilaisjohtoisen yhteisötaiteen / yhteisöllisen taideprojektin avulla. Kts. tarkemmin aikataulusta Liitteessä 1.

- Uuden päiväkodin rakennusaikataulu, huolehditaan sen taidebudjetista, ja otetaan sekä lapset että päiväkodin henkilökunta itse mukaan ideoimaan ja valitsemaan taidetta päiväkotiin.

- Kirjaston aikataulu – otetaan kirjaston käyttäjät ja henkilökunta mukaan

- Liikuntahallin aikataulu – otetaan hallin käyttäjät mukaan jo suunnitteluvaiheessa (lasten näkökulma, nuorten näkökulma, aikuisten näkökulma – värejä, akustiikkaa,

sisääntulo, valaistus ja niin edelleen).

- Laaditaan suunnitelma muiden julkisten tilojen osalta – tai tehdään suunnitelma siitä, milloin se laaditaan / tarkennetaan. Uudisrakennukset sekä jo olemassa olevat, joihin kaivataan lisää taidetta (Nuorisotilat, koulut, uusi kirjasto, uusi liikuntahalli).

3. Taideohjelman avoin kommentointimahdollisuus

Nykyisten kuntademokratian käytänteiden mukaisesti tulee alueella asuville ammattitaiteilijoille tarjota tilaisuus kommentoida taideohjelmaa, kuten myös asukkaille, ennen sen menemistä päätöksentekoon.

6. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Kunnalla, jolla on rikas historia, ei ole vain tärkeä kulttuuriperintö hoidettavanaan, vaan kunnan tehtävä on myös luoda uusien kulttuurituotantojen avulla nykypäivän taiteelle mahdollisuus jättää jälkeensä. Uusi taide ilmentää nykypäivää, ja tulevat sukupolvet voivat nauttia ja ihmetellä sitä.

Taideohjelman tärkeimmät tehtävät ovat

1. Luoda käytänteet ja mallit nykytaiteen rahoitukseen käyttäen

- Käyttäen prosenttiperiaatetta aina kun kunta rakentaa uutta tai peruskorjaa vanhaa, prosenttimäärä voi vaihdella 0,5–1,5 prosentin välillä
- Keräämällä kerrosalamaksua (kem2) kun kunta myy rakennusoikeuden rakennusyhtiölle (ei koske pieniä yksityisasuntoja)
- Osoittamalla 0,5–1,5 prosenttia taiteelle tonttien myyntivoitosta
- Käyttäen muita keinoja kuin mahdollisia perintörahoja, tehdä yhteistyötä yksityisten rahoittajien kanssa taikka anomalla avustuksia, esimerkiksi TAIKE:ltä

2. Luoda rutiineja taidehankinnoista ja taiteilijavalinnoista

- Kunnalla on Loviisan kaupungin ulkotilaan sijoitettavan julkisen taiteen peria-

atteet. Nämä periaatteet määräävät mitkä periaatteet kunta noudattaa, kun se hankkii tai saa lahjoituksen sekä millä eri tavoin taiteilija valitaan taiteeteoksen tekoon.

3. Muista taiteen merkitys, kun kaavoitetaan ja mahdollista taiteen sijoittamista eri puolelle kuntaa

4. Osallistaa ja kuunnella asukkaita ja eri taiteenalojen taiteilijoita

- Asukkaiden osallistaminen voi tapahtua kyselyillä, taidekävelyillä, eri yleisökeskusteluissa sekä kyläyhdistysten kautta
- Taideohjelma velvoittaa kunta nimeämään kuvataiteilijan taidetyöryhmään kolmivuotiskaudeksi kerrallaan
- Hyödyntämällä asukaskyselyssä esille tuodut ehdotukset

5. Seuranta, arviointi ja päivittäminen

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta seuraa että taideohjelmassa määrättyjä käytänteitä noudatetaan
- Julkisen taiteen työryhmä (HVL 16.11.2020 § 119) päivittää ohjelman tarvittaessa taikka neljän vuoden välein ja tuo päivitetyn ohjelman kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalle käsiteltäväksi
- Taideohjelman vaikuttavuutta seurataan eri viihtyvyyksimittareilla, kyselyillä ja palautteiden kautta.

Työryhmän mukaan on tärkeätä, että Loviisa päättää millä keinoin se panostaa julkiseen taiteeseen, ja että julkisen taiteen periaatteet ovat osa kaupungin rutiineja. Lisäksi työryhmän mukaan on tärkeätä, että on suunnitelma, jolla voidaan arvioida ja seurata, miten panostuksia on toteutettu ja miten ne ovat onnistuneet.

Työryhmän mukaan on tärkeätä, että Loviisa päättää millä tavalla kaupunki panostaa julkiseen taiteeseen, että julkisen taiteen periaatteet saatetaan osaksi kaupungin rutiineja, ja että on olemassa suunnitelma toiminnan onnistumisen ja toteutuksen seuraamiseksi ja arvioimiseksi.

7. ARVIOINTI JA SEURANTA

Taideohjelman hyväksymisen jälkeen kaupunki vastaa siitä, että valtuuston hyväksymä taideohjelma jalkautetaan siten, että kaupungin organisaatio kokonaisuudessaan on tietoinen ohjelmasta ja sen tavoitteista. Kaupungissa edetään taideohjelman suunnitelman mukaisesti. Taideohjelmaa tulee päivittää toteutuksen edetessä. Museointendentti kutsuu tarvittaessa julkisen taiteen työryhmän (HVL 16.11.2020 § 119) koolle avukseen. Taideohjelma tulee huomioida kaupungin vuosittaisessa talousarviossa. Taideohjelman toteutumista valtuusto seuraa jatkossa vuosittaisten talousarviotavoitteiden ja mittareiden avulla. Mittareina voidaan käyttää seuraavia:

- *Kaupungin hankkimien pysyvien julkisten teosten määrä / vuosi*
- *Kaupungin käyttämä rahamäärä / vuosi*

8. Sanastoa ja käsitteitä

Julkinen taide

Liitteenä on Loviisan kaupungin ulkotilaan sijoitettavan julkisen taiteen periaatteet. Siellä on selitetty mm. mitä eroa on tilapäisellä ja pysyvällä taiteella.

Prosenttiperiaate

Useat Suomen kunnat ovat sopineet niin sanotun prosenttiperiaatteen soveltamisesta. Sen mukaan yksi prosentti suurten julkisten rakennusten pystyttämiseen liittyvistä rakennuskustannuksista käytetään taiteeseen.

Kuratointi

Kuraattori ehdottaa tiettyjä määriä taiteilijoita tietylle teokselle. Taiteilijat valitaan esille tulleiden tarpeiden ja toiveiden perusteella. Kuraattori voi myös tukea taiteilijaa prosessin aikana sekä huolehtia siitä, että teos valmistuu.

Taideteosten yleiset ohjeet

Viitataan julkisten taiteen periaatteisiin, jotka löytyvät liitteestä.

9. Vastuutahot

Vastuutaho	Asia	Asiakirja
JULKISEN TAITEEN TYÖRYHMÄ	Taidehankintojen vastaanottaminen	Julkisen taiteen periaatteet
	Taidelhankintojen sijoittaminen	
VIRANHALTIJAT	Hallintosännön mukaiset päätökset	Hallintosääntö
	Taideteosten yllä- ja kunnossapito	Julkisen taiteen periaatteet
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA	Taideohjelman seuranta	Pöytäkirjat
TOIMIELIMET	Talousarvio	Toimielimen päätös

10. Taideohjelmaa valmistellut työryhmä

Taideohjelmaa valmistelemaan on hyvinvointilautakunta nimetty seuraava työryhmä (HVL 7.12.2021 §43):

- **Björkman-Nystén Nina**, luottamushenkilö (EKIL 27.1.2022 § 7)
- **Bäckman Mona**, Kaupunginpuutarhuri (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Eriksson Leif**, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen päällikkö (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Isotalo Arja**, kaupunginhallituksen puheenjohtaja (KH 21.2.2022 § 40)
- **Karppi Päivi**, kulttuurituottaja (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Kinnunen Kirsi**, sivistys- ja hyvinvointikeskuksen johtaja (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Longhurst Agneta**, kulttuurituottaja (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Okkonen Niina**, Loviisan asuntomessujen projektipäällikkö (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Rosendahl Ulrika**, museointendentti (sihteeri) (HVL 7.12.2021 § 43)
- **Söderholm Li-Lo**, luottamushenkilö (puheenjohtaja) (HVL 7.12.2021 § 43)

Lisäksi taideohjelmatyöhön ovat myötävaikuttaneet seuraavat viranhaltijat:

- **Peltola Suv**i, suunnitteluinsinööri
- **Qvis Lotta**, kaavoitusarkkitehti

Taideohjelmaa valmisteltaessa on myös kuultu seuraavia henkilöitä:

- **Rosenberg Thomas**, hyvinvointilautakunnan puheenjohtaja
- **Korhonen Marjukka**, kuvanveistäjä ja julkisen taiteen asiantuntija

Liitteet

LIITE 1

Lähipuosien suunnitelmat Loviisassa

LIITE 2

Loviisan kaupungin ulkotilaan sijoitettavan julkisen taiteen periaatteet
(Hyvinvointilautakunta 11.5.2021 § 62)

LIITE 3

ASUKASKYSELY / KESKUSTAN ALUEEN VASTAUKSET
NUMEROITUNA

LIITE 4

Kylien kertomaa